

Endelig skal jeg tillade mig til Slutning at anføre et Eksempel, ikke fra andre Lande, men fra Danmark selv, hvor man — ganske vist paa en noget ejendommelig Maade — vistnok maa siges at have anerkendt, at man i Tilfælde af grundet Tvivl om et Lovforslags Grundlovmæssighed bør gaa Grundlovsvejen.

Tilfældet ligger ikke længere tilbage end 1918—20. I 1918 gennemførtes den dansk-islandske Forbundslov ved almindelig Lov, uagtet det saavel af mig¹⁾ som af Oppositionen i begge Rigsdagens Ting hævdedes, at Lovforslaget paa flere Punkter og navnlig med Hensyn til dets § 6, hvorefter islandske Statsborgere — efter Lovens Vedtagelse altsaa et andet Lands Statsborgere — skulde nyde lige Ret med danske Statsborgere i enhver Henseende — altsaa ogsaa med Hensyn til Adgangen til at blive dansk Embedsmand og til at udøve Valgret og Valgbarhed til Rigsdagen, hvortil Grundlovens §§ 17, 30, 31, 34 og 35 kræver *dansk* Indfødsret —, ikke kunde statsretligt gyldigt gennemføres uden ved Grundlovsændring. Den daværende Stats- og Justitsminister Zahle afviste imidlertid disse Indvendinger som ganske ugrundede og hævdede med samme Bestemthed som i den nu foreliggende Sag, at ingen Grundlovsændring var nødvendig. To Aar senere, i 1920, da der af Hensyn til Generhvervelsen af de sønderjydske Landsdele skulde gennemføres nogle Grundlovsændringer, stillede den samme Stats- og Justitsminister imidlertid den 17. Januar Forslag om hertil at føje følgende Grundlovsændring som en ny § 93: „Under i øvrigt lige Vilkaar nyder islandske Statsborgere i Henhold til dansk-islandsk Forbundslov de Rettigheder, som omhandles i §§ 17, 30, 31, 34 og 35 og er knyttede til dansk Indfødsret.“ Denne Ændring blev som bekendt ogsaa vedtaget og staar at læse i § 93 i Danmarks Riges Grundlov af 5. Juni 1915 med Ændringer af 10. September 1920.

Hvorledes kan det nu forklares, at Stats- og Justitsministeren i 1920 fandt det nødvendigt eller rigtigt at gennemføre den Grundlovsændring, som han kun to Aar før saa bestemt havde erklæret overfor Rigsdagen var ganske upaakrævet? Det kan sikkert kun forklares derved, at han nu vel maatte have erkendt, at der i sin Tid i hvert Fald var rejst velgrundet Tvivl om Lovforslagets fulde Grundlovmæssighed, og at derfor en ny Grundlovsbestemmelse burde indføres i Grundloven, der ændrede de Grundlovsbud, der tilsikrer visse Rettigheders Udøvelse alene for danske Statsborgere.

Naar dette er erkendt, maa det dog sikkert ogsaa samtidig erkendes, at dette ikke kan anses for den rette grundlovmæssige Fremgangsmaade, først at gennemdrive en ikke grundlovmæssig Bestemmelse ved almindelig Lov under Paa-stand om dens fulde Grundlovmæssighed og saa først senere, naar man uventet kommer til en Grundlovsrevision, at rette det skete Brud paa Grundloven. Og selv om man maaske kan finde det politisk forsvarligt at anvende en saadan Fremgangsmaade, hvor Landet befinder sig i en Nøds- eller Tvangssituation, som Danmark maaske kunde siges at være i overfor Islands Krav i 1918, og hvor der derfor ikke var Tid til at gaa Grundlovsvejen, saa gælder dette jo ikke, hvor ingen Nødstilstand kan siges at foreligge, og hvor Grundloven selv anviser den Udvej, der skal og kan benyttes. Og i Tilfælde, hvor Spørgsmaalet om Lovens Grundlovmæssighed kan tænkes eller forudses at ville komme til Prøvelse for Domstolene, løbes der jo tilmed en Risiko, som en Forsikring af en Minister om Lovens fulde Grundlovmæssighed hverken i Almindelighed eller efter Fortilfældet fra 1918—20 yder nogen helt fyldestgørende Garanti imod.

København, den 4. Maj 1933.

I Ærbødighed

Knud Berlin.

1) Se nærmere mit Skrift: „Den dansk-islandske Forbundslov“, 1ste Udgave 1920, S. 76 fig.